



بدر السادات شاهرضايی

شاره:

از آنجا که اینترنت سهم بسزایی در امر اطلاع رسانی و انتقال اخبار در زمینه های گوناگون دارد، مجله آینه میراث نیز برآن شدتا از این شماره بخشی از این مجله را به این امر اختصاص دهد. از اینروی، این نشریه مصمم است به منظور افزایش و بالابردن سطح آکادمی و دانش خوانندگان و محققین محترم و علاقه مند به اطلاعات در حوزه متون و اطلاع رسانی، تازه ترین اطلاعات و اصله در این زمینه را از طریق پایگاههای مختلف اطلاع رسانی در دسترس عموم علاقه مندان و دوستداران میراث مکتوب ایران اسلامی قراردهد.
امید که با این اقدام کام موثی در این راستا برداشته شود و به محققین این رشته در امر تحقیق و مطالعه پارسی بر ساند.

کتابخانه مطالعات اسلامی کانادا

مجموعه آثار این کتابخانه برپایه سه عنوان کتب چاپی، نسخه خطی و مواد سمعی - بصری رده بندی شده اند که به زبانهای گوناگونی از جمله زبانهای اسلامی عربی، فارسی و ترکی (ترکی عثمانی و نوین) وجود دارند. این مجموعه که اساساً بازتابی از علاقه آکادمیک این مؤسسه است، به تعلیم و پژوهش در راستای تفاسیر قرآن، حدیث، حقوق، فلسفه، الهیات، تصوف و عقاید اهل تشیع، تاریخ و پیشروندهای تازه در جهان اسلام پرداخته و ماهیت پیشرفت کتابخانه مطالعات اسلامی را شکل داده است.

از جمله موارد قابل ذکر در این مرکز تحقیقاتی، مجموعه‌ای است از نسخه‌های خطی که شامل یکصد و بیست و شش جلد متون عربی، شصت و هشت جلد اثر ترکی عثمانی و سی و یک جلد اثر پارسی می‌باشد. گرچه این میزان در تعداد اندک می‌نماید، اما مجموعه غنی و پر باری از متون شیعی است که نیم بیشتری از این آثار و متون به زبان عربی است. کهن‌ترین متن دست نویس حاشیه‌ای است بر شرح اثر العقاید النسفیة^۱ تفرازانی تألیف احمد الخیالی (فوت: ۸۷۰ / ۱۴۶۵ م) که بیست و نه سال بعد از در گذشت نویسنده در

نسخه های خطی اسلامی

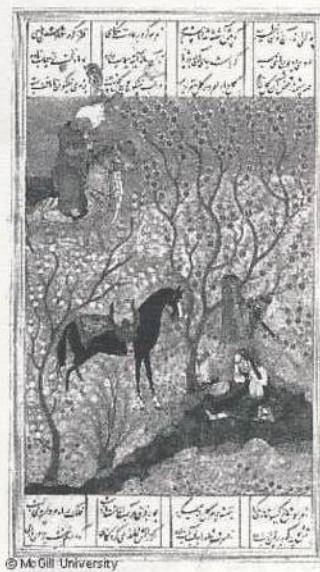
بانگاهی به اطلاعات این پایگاه متوجه خبری راجع به نسخه‌های خطی اسلامی شدیم، در این خبر آمده که این نسخه‌ها به سه گروه عربی، فارسی و ترکی تقسیم می‌شوند که در بخش دست نوشته‌های عربی، تعداد سی و سه نسخه که اغلب قرآنی و رسالاتی مربوط به فرقه‌های اهل تصوف و تشیع هستند، موجود می‌باشد. همچنین سی و پنج اثر خطی به زبان فارسی که اساساً در مورد فن شاعری هستند و نیز آثاری در یکصد برق جدگانه با تصاویر مینیاتوری وجود دارد. در میان این مجموعه، چهار نمونه از آثار ترکی که بیشتر تاریخی هستند نیز به چشم می‌خورد.

به منظور دستیابی به جدیدترین اطلاعات نسخه‌های خطی موجود در جهان، با استفاده از این پایگاه با نشانی زیر، می‌توان به مطالعی دست یافت:

<http://www.library.mcgill.ca/rare book/>

mnscript.htm

یکی از موارد قابل ذکر، مجموعه‌ای است متشکل از ۴۰ نمونه اثر خوشنویسی که در قالب دست نوشته‌های گوناگون اسلامی از قرن ۹ تا ۱۹ میلادی می‌باشد، این نسخه‌های خطی قرآنی بر حسب تکنیک آراستگی، نوع تذهیب و شیوه‌های متنوع به خطوط کوفی، ثلث و نسخ دسته بندی می‌شوند.



© McGill University

این تصویر نیز، نمایانگر مجموعه‌ای از چهل و دو اثر نقاشی مینیاتوری است که به معرفی سبکها و منابع متنوع آنها می‌پردازد آثاری که به لحاظ دقت طرافت و زیبایی منتخب شده‌اند و بسیاری از آنان برگرفته از دست نوشتۀ های شاهنامه فردوسی و خمسه نظامی هستند.

سازمان همکاری مطالعاتی خاورمیانه (مسا)^۶
سازمان همکاری مطالعاتی خاورمیانه . با نام مخفف مسا- ارگانی است غیر انتفاعی و غیر سیاسی، متشکل از دانشمندان و دیگر افراد علاقه‌مند به مطالعه در زمینه خاورمیانه، آفریقای شمالی و جهان اسلام. هدف این مرکز تقویت استانداردهای بالای دانش پژوهی و آموزشی است تا با برقراری ارتباط میان محققین و متخصصین از طریق اجلاس سالانه و منشورات، سطح همکاری میان دانش پژوهان خاورمیانه را ارتقاء بخشد. مسا از سال ۱۹۶۶ با پنجاه نفر عضو ثابت فعالیت را آغاز نمود و اکنون با بیش از ۲۶۰۰ نفر عضو، به سازمان پیشتر ازی در عرصه بین المللی برای آنان که مشغول مطالعه خاورمیانه هستند، بدل گشته است. اجلاس سالانه مسا، در بهار و پاییز هر سال برگزار می‌شود.

از جمله مراکز و مؤسسات عضو در مسا که در زمینه خاورمیانه و مطالعات اسلامی فعالیت دارند؛ می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

سال ۸۹۹ ترجمه شد.
در کنار دیگر آثار، مجموعه نسخه خطی زیبای دیگری به صورت دعا با عنوان «مجموع ادعیه» وجود دارد که شامل ادعیه و مناجات‌های مرشد مشهور صوفی، عبدالقدار گیلانی (فاتح: ۵۶۱ ه/ ۱۱۶۷ م) می‌باشد. نسخه مذهب کتاب من لا يحضره الفقه تألیف ابن بابویه (وفات ۳۸۱/۹۹۱) اثر دیگری است که در سال ۹۹۳/۱۵۸۵ استنساخ شده است. این آثار و دیگر نسخه‌های خطی عربی در مجله «فونتانوس»^۴ و در کاتالوگی منتشر شده با عنوان سری اول رساله^۵، توصیف شده‌اند. برای دریافت اطلاعات بیشتر به نشانی زیر مراجعه کنید:

<http://www.library.mcgill.ca/islamic/islam.htm>

گنجینه‌های اسلام

با ورود به این نشانی:

<http://www.gslis.mcgill.ca/treasures/>

به شهر گنجینه‌های اسلام راه می‌یابیم. این پایگاه به معرفی پاره‌ای از آثار هنری و تمدن اسلامی می‌پردازد که اکثر آنها در قالب تصاویر مینیاتوری و خطوط دست‌نویس کهنه است. گنجینه اسلام نقوش و آثار کمیاب و بسیار زیبای جهان را که در دست نوشتۀ های اسلامی تجلی گشته‌اند، ارائه می‌دهد. برخی از این آثار که قدمتی چند صد ساله دارند، در لوحهای فشرده چند رسانه‌ای ارائه می‌شوند. این مجموعه برای متخصصین و دانشجویان و جویندگان آثار هنری و اشخاص دیگری که به فرهنگ و سنت اسلامی علاقه‌مندند، جالب توجه است. برای آشنایی بیشتر با این پایگاه به چند نمونه از این آثار اشاره می‌شود:



با مرکزی تازه تأسیس در دانشگاه نورث وسترن آشنا می شویم. دانشگاه نورث وسترن اونیستون، ایلینویز^{۱۳}، به تازگی مؤسسه‌ای به منظور تحقیق و مطالعه تفکر اسلام در افریقا گشوده که بنظر می‌آید برای نیل به این منظوریکی از مراکز جهان بشمار می‌آید.

در این مؤسسه، کاتالوگی از ۳۰۰۰ نسخه خطی عربی موجود است که توسط استاد تاریخ و مذهب، پروفسور جان هان ویک، طی سفری تحقیقی که در سال ۱۹۹۹ به تیمبکتو، در کشور مالی داشته، کشف گردیده است.

این آثار دست نویس عربی شامل مقالات، اشعار، وعظها، نامه‌ها، استناد رسمی و ادعیه می‌باشد. از جمله دست نوشته‌هایی که در دانشگاه نورث وسترن نگهداری می‌شود، می‌توان به کتابهای شرح فقه، شفا، نعمت النبی و تفسیر اشاره کرد.

زیرنویس

1. al-'Aqa'id al-Nasafiyah, by Ahmad al-Khayali (d 870 / 1465)
2. (Majma'ad'iyah) by 'Abd al-Qadir al-Jilani (d. 561/1167)
3. Man la yahduruhu al-faqih, by ibn Babuyah (d.381/991)
4. Fontanus
5. Monograph Series I.
6. MESA. Middle East Studies Association.
7. Mark Tessler, Director.
Center for Middle East Studies, University of Arizona.
E -Mail : mideast @ u. arizona . edu
<http://www.cmes. arizona. edu>
8. University of Arkansas
King Fahad Center for Middle East and Islamic Studies
E-mail: Vcornell @ uark.edu.
9. University of California, Berkeley
Center for Middle Eastern Studies.
10. IJMES: International Journal of Middle East Studies.
11. Sam Fogg
12. Timbuktu
13. Northwestern University of Evanston, Illinois.

۱. مرکز مطالعات خاورمیانه وابسته به دانشگاه آریزونا^۷.
۲. مرکز مطالعات اسلامی و خاورمیانه‌ای شاه فهد^۸.
۳. مرکز مطالعات خاورمیانه‌ای دانشگاه کالیفرنیا، برکلی.

مجله بین المللی مطالعات خاورمیانه

ایجمس^{۱۰} (IJMES) نام مخفف مجله بین المللی مطالعات خاورمیانه، از قرن هفتم تاکنون، مقالات و نقدهای را منتشر می‌کند که در محدوده دنیای عرب، ایران، ترکیه، قفقاز، افغانستان، مaura النهر، فلسطین اشغالی و مسلمانان آسیای جنوبی باشند. در این میان مقالاتی که در خصوص روابط جوامع یا سیاستهای آسیای میانه، روسیه یا اروپا که وابستگی زیادی بر خاورمیانه دارند، بررسی می‌شوند. علاوه بر آن، این مرکز توجه بخصوصی به موضوعاتی چون تاریخ، علوم سیاسی، اقتصادی، مردم‌شناسی، جامعه‌شناسی، ادبیات و متون‌شناسی، فرهنگ عامه، مذهب، حقوق و فلسفه داده می‌شود. با نشانی زیر:

<http://www.umich.edu/~iinet/cmenas/ijmes/about.html>

می‌توان به اطلاعات جامعتری در این خصوص دست یافت.

سام فاگ^{۱۱}

از جمله پایگاههایی قابل ذکر، سام فاگ است که به معرفی و نمایش نسخه‌های خطی و کتابهای کمیاب می‌پردازد. این پایگاه اندوخته‌ای است جهانی از نسخه‌های خطی مذهب شرقی و آثار قرون وسطی، به ویژه مینیاتورهای هندی و آثار هنری اروپایی در قرون وسطی. در این پایگاه، در تاریخ ۸۰/۴/۲۰ تصویر نسخه‌ای خطی و مذهب از خمسه نظمی، متعلق به سال ۹۸۷ هـ ۱۵۷۹ م، به نمایش گذاشته شد. با این نشانی می‌توان به سام فاگ دسترسی پیدا کرد.

<http://www.samfogg.demon.co.uk/22/2241.html>

نسخه خطی‌های کمیاب اسلامی تیمبکتو^{۱۲}

باورود به پایگاه

<http://www.marekinc.com/photos/NWUIFTSA.html>